

Museovirasto
PL 913
00101 Helsinki

Asiakirjan nimi: JOENSUU, Joensuun kaupungintalon soveltuminen museotiloiksi

Asiakirjan päivämäärä: 28.02.2022

Diaarinumero: MV/105/05.01.02/2019

Asiakirjan tunnus / Docid: 266146

Asiakirjan allekirjoittajat: Intendentti, Marja-Leena Ikkala, Esittelijä, 28.2.2022 14:00:28, C=FI
Yli-intendentti, Petri Halinen, Päättäjä, 28.2.2022 14:03:29, C=FI

Tarkistesumma: 499134badde273f2c5dc2b146bc61378
67fe000f7a1c83ed01461120d3ae1d05
3c00b1ece34fed9ada5793ea614d55cc
d8d3c51406363f27bf03f0633fb70387

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu Museoviraston sähköisessä tietojärjestelmässä. Lisätietoja Museoviraston kirjaamosta (0295 33 6000, kirjaamo@museovirasto.fi)

Lausunto

28.02.2022

MV/105/05.01.02/2019 1 (4)

kirjaamo@joensuu.fi

Viite Lausuntopyyntö

Asia **JOENSUU, Joensuun kaupungintalon soveltuminen museotiloiksi**

Joensuun kaupunki pyytää Museovirastolta lausuntoa Joensuun kaupungin hankesuunnitelmasta Pohjois-Karjalan museon sijoittamisesta Joensuun kaupungintalolle. Lausuntopyynnön liitteenä ovat hankesuunnitelma (26.1.2021), ARKPII/arkkitehti Ilkka Kärnän laatimat ja 26.1.2022 päivätyt muutossuunnitelmat sekä pyydetty listaus muutostoimenpiteistä (26.1.2021).

Museovirasto arvioi ratkaisua ja sen perusteita rakennuksen kulttuurihistoriallisten piirteiden kannalta sekä sen kannalta, miten muutossuunnitelma toteuttaa kohteen suojelumääräystä (sr-1): *Suojeltava rakennus, joka on rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokas tai kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeä. Rakennusta ei saa purkaa eikä siinä saa suorittaa sellaisia korjaus- tai muutostöitä, jotka vaarantavat rakennuksen rakennustaiteellisesti arvokkaan tai kaupunkikuvan kannalta merkittävän luonteen säilymisen.* (hankesuunnitelman mukaan asemakaava 1997 ja osayleiskaava 2012).

Hankesuunnitelman mukaan kaupungintalossa joudutaan tekemään useita muutostöitä, jotka vaarantavat ja tuhoavat rakennuksen arvoja. Vaikuttaa myös siltä, että rakennuksessa tehtävistä muutoksista huolimatta museo saa käyttöönsä nykytilaan verrattuna pienemmät ja huonommin museon toimintaa palvelevat tilat. Tilat taipunevat huonosti myös museon mahdollisiin tuleviin uudistus-, laajenemis- tai muutostarpeisiin.

Vuonna 1914 valmistunut kaupungintalo on arkkitehti Eliel Saarisen suunnittelema ja kuuluu Joensuun merkittävimpiin rakennuksiin. Rakennuksen perusteellisessa peruskorjauksessa 1996–1998 palautettiin sisätiloja vastaamaan alkuperäistä suunnitelmaa niin tilajaon kuin pintojen osalta. Keskeiset aula- ja porrastilat sekä vanha valtuustosalin palautettiin entisöimällä ja konservoimalla alkuperäiseen asuun.

Hankesuunnitelman lähtökohdat

Joensuun kaupunginvaltuusto päätti 31.8.2020, että kaupungin hallinto muuttaa pois kaupungintalolta vuodenvaihteessa 2023–2024, ja että vapautuvat tilat muutetaan Pohjois-Karjalan museon käyttöön.

Hankesuunnitelmassa todetaan, että vaihtoehtoisia sijoituspaikkoja museolle ei ole tutkittu. Tätä Museovirasto pitää hyvin valitettavana ja lyhytnäköisenä ratkaisuna. Kaupunginvaltuuston päätöstä seuranneessa Joensuun julkisessa keskustelussa asiantuntijat ja kansalaiset ovat tuoneet esille vaihtoehtoisia ratkaisuja museon tilakysymyksen ratkaisemiseksi. Kaupungintalo tunnustetaan Joensuun ehkä arvokkaimmaksi rakennukseksi, ja huoli rakennuksen käytöstä ja huolella tehdyn

restauroinnin tuloksien menetyksestä on perusteltu. Rakennus korjattiin toimistotarkoituksiin, mikä on arvotarkennuksen kannalta kevyempi käyttö, koska se ei vaadi yhtä raskaita taloteknisiä muutoksia kuin museotoiminta. Museovirasto esittää, että nykyisen hankesuunnitelman edistämisen sijaan tutkitaan huolellisesti muut vaihtoehdot museon paikaksi.

Museovirasto pitää ymmärrettävänä, että ideatasolla ajatus kaupungintalosta museona vaikutti mahdolliselta ja erilaisia synergiaetuja tuottavalta. Kuitenkin perehtyminen hankesuunnitteluun vuonna 2021 on osoittanut, että museokäyttöä ei voida toteuttaa rakennukseen ilman merkittäviä muutoksia ja rakennuksen kulttuurihistoriallisten arvojen menettämistä. Koska kaupungintalon sopivuutta museotiloiksi ei ennen päätöksentekoa ja hankesuunnittelua selvitetty, toimii hankesuunnitelma nyt tällaisena selvityksenä.

Suunnitelmassa museon tilat sijoittuvat kerroksiin 1–3 sekä kellarin entiseen ns. teatteriklubiin. Muutto edellyttäisi kattavaa ja erittäin vaikeasti toteutettavaa remonttia rakennuksessa, piha-alueella ja sisäpihalla museotoiminnan sisäilmaolosuhteiden järjestämiseksi. Ennallistetut salitilat muuttuisivat oleellisesti kookkaiden teknisten tilavarausten takia ja tilojen alkuperäisistä ovista listoituksineen jouduttaisiin luopumaan. Tarkoitus on myös osin palauttaa alkuperäisiä tilajärjestelyjä, mutta muutostyökokonaisuudessa niiden merkitys jää vähäiseksi.

Rakennukseen suunnitellut muutostyöt ja niiden vaikutukset

”Jotta kaavan osoittama suojelu voidaan toteuttaa parhaalla mahdollisella tavalla, on muutokset pyritty minimoimaan kaupungintalon ja sen ympäristön ominaispiirteet huomioon ottaen, kuitenkin siten, että museotoiminnalle mahdollistetaan nykyaikaiset toimintapuitteet. Vuoden 1998 peruskorjauksen yhteydessä alkuperäiseen asuunsa palautetut ja suojellut sisätilat suojellaan tämänkin muutostyön yhteydessä ja näihin tiloihin tehtävät muutokset pyritään toteuttamaan siten, että rakenteelliset muutokset jäisivät mahdollisimman pieniksi. Muidenkin tilojen muutostoimet toteutetaan rakennuksen historiaa kunnioittaen niin tilamuutosten, korjaustapojen kuin pintakäsittelyjenkin osalta. Muutostyöt ovat ennallistettavissa, jos museotoiminnasta päätetään tulevaisuudessa luopua.”
Museoviraston käsityksen mukaan nämä hankesuunnitelmassa esitetyt tavoitteet eivät toteudu.

1. Uudisrakennus rantapuistovyöhykkeelle

Museaalisten sisäilmaolosuhteiden järjestäminen vaatii uuden IV-koneen, joka on niin iso, ettei sitä saada sovitettua rakennukseen. Sen sijaan uusi tekninen tila on suunnitelmissa esitetty erilliseen uudisrakennukseen, joka sijoitetaan Joensuun rantapuistovyöhykkeen valtakunnallisesti arvokkaaseen rakennettuun kulttuuriympäristöön. Vaikka rakennuksen sijoittelua on tutkittu, tulee se kuitenkin varsin näkyvästi esiin, esimerkiksi kun keskustaan saavutaan Pielisjoen ylittävää siltaa pitkin ja vähentää siten rantapuiston arvoja. Uudisrakentamisen sijaan kaupungintalon ympäristöä voisi pikemmin kehittää puistona ja viherympäristönä.

2. Koteloidut ilmastointiputket ulkoseinään

Talotekniikka on tarkoitus johtaa uudisrakennuksesta maanalaista kanaalia pitkin päärakennuksen ulkoseinän viereen ja nostaa rakennuksen julkisivuun rakennettavassa kuilussa ensimmäisen kerroksen korkoon, josta se tuodaan seinän läpi museotiloihin ja sieltä välipohjien läpi koteloituna kerroksiin jaettavaksi eri huonetiloihin.

Ratkaisu tuo rakennuksen ulkoseinään näkyvän uuden ja siihen sopimattoman aiheen. Seinän puhkaisu ja isokokoinen ilmastointiputkien suojakotelo turmelevat rakennuksen ulkoasua ja sisätiloja.

3. Tavara- ja henkilöhissi sisäpihalle

Hissiä tulisi tarvitsemaan museon lisäksi myös teatteri. Sille ei suunnitelmissa löydetty paikkaa rakennuksen sisältä, joten uusi hissi sijoitettiin sisäpihan nurkkaan. Hissi on vieras ja sopimaton elementti sisäpihalla. Se muuttaa sisäpihan luonnetta, rakennuksen arkkitehtuuria, katto ja räystäsrakenteita ja sulkee ympärillä olevia aukotuksia. Lisäksi hissien sijainti aiheuttaa myös ongelmia yläkerrosten toiminnoille.

Sisäpihan aktiivisempaa yleisökäyttöä varten on tarkoitus avata pääaulasta kaksi ovea sisäpihalle ja laskea sisäpihaa noin 20 cm (tätä laskua ja sen vaikutuksia ei ole tutkittu riittävästi.) Suunnitelmat sisäpihan hyödyntämisestä yleisötapahtumissa ovat osin ristiriitaiset tavarankuljetuksen vaatiman liikenteen ja huoltopihatoimintojen kanssa.

4. Kattojen laskeminen näyttelyhuoneissa LVIAS tekniikan vuoksi

Museokäytön vaatimien ilmasto-olosuhteiden vuoksi koteloidut IV-putket tuodaan arvokkaiden sisätilojen kattoihin. Tämä muuttaa tilojen arkkitehtonisen luonteen ja vaikka itse koristeaiheet ja maalaukset saataisiin säilymään, niiden merkitys tilassa vähenee ja muuttuu. Nyt esitetyssä ratkaisussa putket ovat huomattavan isoja ja vaikuttavat moniin huonetiloihin.

5. Alkuperäisten ovien poistaminen

Näyttelytiloista puretaan karmeineen alkuperäiset ovet, ja niiden tilalle rakennetaan automaattiliukulasiovia (jotta eri tavoin ilmastoidut tilat voidaan erottaa toisistaan). Alkuperäiset ovet ovat arvokas osa interiöörejä, rakennuksen arkkitehtonista ilmettä ja ne kertovat rakentamisajasta ja -tavasta. Niiden poisto murentaa olennaisesti rakennuksen suojelutavoitteita.

6. Pääsisäänkäyntejä ei voida osoittaa yleisön sisäänkäynniksi

Toimistopuolen kaunis, hyvin suunniteltu ja restauroitu pääsisäänkäynti jää suunnitelmassa vaille käyttöä, ja kulku joudutaan (esteettömyys, lipunmyynti) tuomaan uudesta ovesta. Kaupungintalo on kuitenkin itsessään jo näyttelyesine, mutta suunnitelmassa sen tilahierarkiaa ei voida säilyttää, mikä näkyy myös julkisivussa.

Uudisrakennus ja hissi osoittavat, että museotoiminta ei mahdu rakennukseen. Rakennuksessa toimii nykyisin ravintola ja teatteri, ja etenkin teatterin tilat ovat nykyisinkin niin niukat, ettei museon tiloja voi laajentaa teatterin tai ravintolan tiloihin. Lasten näyttelytilojen ns. Mukulakadun sijoittaminen kellariin ei ole optimaalinen ratkaisu. Sitä voi pikemmin luonnehtia uskaliaaksi ja vaativaksi ratkaisuksi. Tilasta ei ilmeisesti saa esteetöntä, myös tilojen toimivuuden ja terveellisuuden saavuttaminen on vaativaa.

Museovirasto ehdottaakin tutkittavaksi vaihtoehtoa, että kaupungintaloa suunniteltaisiin erityisesti teatterin toimintaa kehittämällä ja laajentamalla. Myös monet muut käytöt kuin museo ovat kevyempiä ja soveltuvat siten paremmin arvorakennukseen. Toimistokäyttöönhan rakennus on jo valmis.

Avoimia kysymyksiä

Tässä vaiheessa suunnitelmassa on paljon tiloja, joihin ei ole suunniteltu jäähdytystä tai muita ilmastointilaitteita. On jo ennakoitu, että niille voi tulla tarve jatkosuunnittelussa. Osan museolle suunniteltujen tilojen ilmanvaihto on normaali toimistotilojen ilmanvaihto vuodelta 1997. Silloin tehtiin vanhoihin hormoneihin uudet asennukset. Nyt on suunniteltu vaihdettavaksi vain tarvittavat osat, ei koko järjestelmää. Yleisökäytön vaatimukset ovat kuitenkin erilaiset kuin toimistokäytön, ja erityisesti huolella konservoidun käytävän ilmastoinnin on ennakoitu tuovan ongelmia.

Suunnitelmassa todetaan: *"Hankesuunnittelun yhteydessä rakennuksesta on laadittu kuntoarvio vuonna 2021, jonka mukaan rakennus vaatii peruskorjaustasoisia toimenpiteitä lähivuosina mm. ikkunoiden ja vesikaton korjausten osalta. Kuntoarvion esitysten perusteella*

joudutaan rakennukseen kohdistamaan tulevaisuudessa myös tarkempia kuntotutkimuksia, joissa selviää varsinaiset kunnostustarpeet.” Nyt esitetty hankesuunnitelma keskittyy vain museoksi muuttamisen korjaustarpeisiin. Todennäköisesti kaikkien rakennukseen kohdistuvien kunnostustarpeiden tarkempi selvittäminen olisi hyödyllistä ja järkevää.

Museovirasto ei puolla etenemistä nyt esitetyn hankesuunnitelman mukaan. Jos suunnittelua kuitenkin aiotaan jatkaa, tulee yllä esitettyihin ongelmakohtiin etsiä ja tutkia paremmin rakennuksen arvot huomioon ottavia ratkaisuja.

Yli-intendentti

Petri Halinen

Intendentti

Marja-Leena Ikkala

Tiedoksi Joensuun kaupunki/Pohjois-Karjalan museo